Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Juan Irazabal Aranzabal

Elgeta, Gipuzkoa (1922-2014)

Aurkibidea

Biografia

Olaegiaundi baserrian jaio zen 1922an. Aita bertakoa zuen eta ama Ubera auzoko Agarregoiko baserrikoa. 11 anai-arreba ziren. Elgetako eskolan ikasi zuen bost urterekin hasi eta hamahirura arte. Azula baserriko Merzedes Elorzarekin ezkondu zen eta hiru seme-alaba izan zituzten. 48 urtera arte baserritik atera zuen bizimodua. Gero "ZABALA HERMANOS" eskopetagintza lantegian hasi zen eta bertan jarraitu zuen erretiratu zen arte.

Zintak

ELG-039

- **Proiektua**: Deba Eskualdeko Ahotsak - Elgeta.
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Elortza, Kepa
- **Data**: 2009-06-25
- **Iraupena**: 50 min
- **Euskarria**: MiniDV
- **Kodifikatzailea**: Goiria Mendiolea, Nerea
- **Transkribatzailea(k)**: Goiria Mendiolea, Nerea - Elexpuru, Juan Martin

Pasarteak

1. Ubera auzoa: Elgetatik Bergarara

- **Erref**: ELG-039/002
- **Iraupena**: 0:00:48. **Hasi**: 00:01:18. **Bukatu**: 00:02:06

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Udala

Laburpena:
Ubera auzoa lehen Elgeta zen eta orain Bergara. Banaketa hori zelan izan zen azaltzen du. Ubera eta Angiozar auzoak biak ziren lehen Elgeta eta orain Bergara. 1927-1928 urteen artean aldatu zela dio.

Transkripzioa
-Ubera zer da Elgetako auzua edo Bergarakua?
-Lehen Elgetakua, oiñ Bergarakua.
-Zela izan zan hori banaketa hori-edo?
- Hori badakizu Elgeta eta Angiozar Elgetakuak ziran ta hau Eibartik honako karreteria ein zebenian, ba hau lapur-bide bat izen zauela ta gastua, eta horrek Bergarara pasau zien gero, horrek auzo bixok.
-Ubera eta Angiozar.
-Bai.
- Eta horrek lehen…
-Elgetakuak zien.
-Eta ze urtetan pasau zan hori?
- “Pues el año…”, urtia. “Mil novecientos veinte siete” edo “veinte ocho” holakotxen bat.
-Orduan gutxi gorabehera zeu jaixo ziñanian, zu jaixo ostetxuan.
-Bai bost bat urtera-edo.

2. Elgetako eskolak; Domingo Iturbek emondako diruarekin eraikitako eskola

- **Erref**: ELG-039/004
- **Iraupena**: 0:02:17. **Hasi**: 00:02:27. **Bukatu**: 00:04:44

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak

Laburpena:
Eskolan Elgetan ibili zen. Bost urte zituela Elena izeneko maistra izan zuten eta gero fraideak: Heraclio eta Emiliano. Eskola pribatukoak ziren. Elgetan lehenengo "Hermanos de doctrinas Cristianas"-ekoak egon ziren eta gero Eskoriatzan zentroa zuten batzuk. Hiru fraide elkarrekin bizi ziren eta emakume bat zuten etxean laguntzeko. Domingo Iturbe elgetarra Ameriketara joan, han irabazitako dirua eman, fraideak ekarri eta eskola eraiki zuten. Juanek eskola horretan ikasi zuen.

Transkripzioa
- Hogeta bixan jaio ziñan. Eskolan nun ibili ziñan zu?
- Elgetan, Elgetan bertan.
- Goguan daukozu maisuan izenik-edo.
- Bueno lehelengo zan maestra bat Elena, bost urtekin sartu nintzanian, Elena maestria.
- Elena maistriakin hasi…
- Bai. Ta gero frailliak zien. Nik izenak esango dotsut: Heraclio bat, beste bat Emiliano.
- Frailliak Heraclio.
- Bai eta bestia...
- Emiliano?
- Emiliano.
- Eta, baiña zer zan, ze eskola klase zan? Karo hori republika garaixan izango zan ezta? Zer ziren eskola nazionalak edo fraillien eskolak ziren?
-Ez, ez, horrek pribauak zien.
- Pribauak?
-Lehelengo egon zien “Hermanos de Doctrinas Cristianas” ta horrek ziren Eskoriatzan-edo daukie eron zentrua, etxia, zera hori, konbentua. Eskoriatzakuak.
- Eskoriatzakuak, e?
- Bai. Eskoriatzan zeken zentrua. Ez dakit zelan zan haren zer hori. Lehelengo lehelengo etorri zienak “Hermanos de Doctrinas Cristianas” zien, ta gero…
- Horrek ziran Eskoriatzan zentrua eukiñak?
- Ez , bestiak bestiak. Zelan zien harek? Bueno, gu hor gagozela fraille sotanakin etorri ziren eta gero sotana laga eta paisano ibiltzen ziren baiña eitten zeben fraille bizimodua eren etxian, hortxe dao etxe bat.
- Mezie-eta emoten eben edo?
- Ez, mezia ez, mezaik ez zeben emoten. Baiña egunero joaten ziran komunioa hartzera. Gu egunero joaten giñan mezetara eta eurek joaten zien gure jauna hartzera eta fraillen bizimodua eitten zeben. Erak bizi zien, han zegozen hiru, hiru frailliak alkarrekin, emakume bat eukitzen zeben igual sukalde sukalde-lanak eitteko ta hola.
- Eta honek ziran, honek Heraclio eta Emiliano ziran “Hermanos de Doctrinas Cristiana”-kuak?
- Ez, ez.
- A, horrek barrixak.
- Bai.
- Horrek geruaukuak.
- Bai. Ni harekin ez nintzan ibilli. Harekin ez nintzan ibilli.
- “Hermanos” horrekin ez zinan ibilli?
- Ez. Hemen, hortxe dao etxe bat, Domingo Iturbe zan hori, hementxe, hortxe, Tellerian baserrira fan bihar dozula esan ziñuan ba, horkoxe semia pentsatzen dot zala. Fan zan Ameriketara eta diru batzuk in zittuan eta in zittuan donau, donaziño bat in zeban harek diruakin Elgetako eskolari,

eskola-etxe barri bat eiñ, frailliak ekarri eta in zittuan.
- Domingo Iturbe.
- Bai, Domingo Iturbe, “el bienhechor de Elgeta”.
- Eta horrek einddako eskolan ibilli ziñan zu?
- Bai.

3. Eskola erdaraz; dotrina euskaraz

- **Erref**: ELG-039/007
- **Iraupena**: 0:00:56. **Hasi**: 00:05:38. **Bukatu**: 00:06:34

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
13 urtera arte egon zen eskolan. Gaztelaniaz jaso zituzten eskolan. Eskolan zer ikasten zuten azaltzen du. Dotrina irakastera abadeak joaten zitzaizkien eskolara, dotrina aldiz, euskaraz ikasi zuten. Eskola bukatu ostean baserriko lanei ekin zien.

Transkripzioa
-Zenbat urtera arte egon ziñan eskolan?
-Pues... Hamahiru urtera arte.
-Eskolia euskeraz ala erderaz?
-Erderaz.
-Erderaz dana.
-Eta ze ikasten zeuen, kontuak edo irakurten edo zer?
-Ba Historia Sagrada, Historia de España, Lengua Castellana. Ta Aritmetikia, Geometria. Ta horretxek gauzok.
-Dotriñia gogorra, ezta?
-Dotriñia bai. Dotriñia, egonero etortzen zan, apaizak etortzen zien erakustera dotriñia.
-Dotriñia be erderaz, edo dotriñia euskeraz eukitzen zeen?
-Dotriñia euskeraz.
-Etortzen zan Elgetako abade bat eta erakusten oskun.
-Orduan hamahiru urte arte. Eta hamahiru urtekin zer ein zeen?
-Basarrixan, basarrixan lanian.

4. Errepublika garaian: Karlistak vs nazionalistak

- **Erref**: ELG-039/010
- **Iraupena**: 0:01:20. **Hasi**: 00:08:10. **Bukatu**: 00:09:30

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak
- Politika » Jarrera politikoak » Liskarrak politikan
- Politika » Gerra aurrea » 1931-1936: II. Errepublika

Laburpena:
Gerra hasi aurreko giro politikoa lasaia zela dio, karlisten zein nazionalisten (EAJ) mitinak ematen zituzten, inongo arazorik gabe gainera. Errepublikazaleek ez zituzten mitinak ematen. Monzónen lehen diskurtsoa Elgetan izan zela diosku. Behin politikagatik egondako borroka bat ere aipatzen du.

Transkripzioa
-Ze giro euen gerra aurretxuan hemen?
-Gerra aurrian? Politikamente gaur baiñok libriao. Eitten zittuen nazionalistak, osea PNVkuak, eitten zittuen diskursuak; baitta karlistak be eitten zittuen. Diskursuak eta anbientia egoten zan politikan, gu gaztiak giñan eta ez giñan gu, e..., baiña entzutzen giñuzen mitiñak.
-Eta republikanuak ez zien sartzen?
-Republikanuak sekula ez zeben mitiñik iñ.
-Hemen karlistak eta nazionalistak.
-Karlistak eta nazionalistak. Bazagozen sozialista batzuek, honek destakau batzuek, baiña ez. Hemen karlistak eta nazionalistak eitten zittuen. Mozonek lelengo diskusua ein zeben, mitiña, Elgetan.
-Monzonek?
-Bai.
-Jontxo!
-Goguan dakat. Gu holako akontezimientuetan ba hor egon bihar izeten giñan mutikuak.
-Jente pillara, ezta?
-Eta hori orduan gerria hasi aurretik.
-Bai, gerria hasi aurretik.
-Mitiñak egoten zien eta burrukaik-eta ez zan.
-Ba!, ba! Akordatzen naiz burruka batekin be, akordatzen naiz. Sozialistia zala edo ez dakit zer, eta baten batek esan otsan eta han egon zan, muturjoko bat egon zan.
-Egon zan, e?
-Bai.

5. Frontea Elgetan; Elgeta bonbardatuta

- **Erref**: ELG-039/011
- **Iraupena**: 0:02:51. **Hasi**: 00:09:30. **Bukatu**: 00:12:21

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Gerran sartu eta momentuan konturatu ziren. Izan ere, alde batetik, nazionalak sartu ziren; eta, beste aldetik, gorriak (EAJ...). Bergarara egunero joaten ziren esnea saltzera; eta, gerra hasi zenetik, ez ziren joan. Irailaren 24an, Asentzioko mendian kokatu ziren erreketeak (nazionalak) lehenengo aldiz. Gorriak Kanpazarrerako bidean kokatu ziren. Zazpi hilabetez egon ziren bertan, apirilaren 24ean hartu baitzituzten Elgeta eta Intxorta nazionalek. Urriaren 5ean, nazionalek kontraeraso eta gero, tiroketa batzuk egon ziren. Tiroak egunero egon ziren, baina ez tiroketa bortitzak. Zazpi hilabete pasatu zirenean, apirilaren 20an, bonbardaketa egin zuten, eta Elgeta guztia suntsitu zuten abioi alemaniarrekin. Hildako mordoa egon zen, babestokia izan arren.

Transkripzioa
-Zela edo noiz konturatu ziñein zuek gerran zeundela?
-Gu gerran, sartu zan momentuan, zeatik bazatozen horrek, karlistak esaten gontsen guk, behealdetik, Naparroa aldetik.
-Nazionalak.
-Bai, nazionalak. Eta hemen bestetik ba gorrixak. Hemen gorrixak PNVia ta sozialistak danak bat einddda ibiltzen zien, baiña gorrixak. Ta konturatzen naiz ba gu Bergara esnetan zela joaten giñan egunero, baiña hor jarri [zanian ezin] giñan joan, Bergara esnia eruatiai laga gontsan, zeatik hor jarri zan frente bat edo. El día veinticuatro de setienbre sartu zien hona Asentzioko mendira Reketiak lelengo aldiz.
-Reketiak, nazionalak.
-Bai. Eta gero hemen jarri zan frentia, Asentzion reketiak eta (ETENA). Hori zaue, badao ba bidia Kanpazarrerako, han zan bide bat, han zaozen horma batzzuek eta haren ostetik.
-Han parapetau zien gorrixok?
-Bai. Hor egon zien, sartu zien venticuatro de abril.
-Abril ala setienbre?
-Ez, de setienbre. Despatxau, osea. Zazpi hillabete ein zittuen, veinticuatro de abrillian hartu zeben Intxorta ta Elgeta nazionalak.
-Eta bixen bittartian?
-Bixen bittartian? Egon zan el día cinco de octubre, errosaixoko domekia. In zeben, kontratakau zeben nazionalak, baiña ez juen apurtu, osea, eutsi eiñ otsen. Ta gero ba tiroteo batzuk egoten zien beti be, tiroteo batzuk baiña. Egunero-egunero tiruak bai, arkali jaurtzen otsen tiruak baiña hori tiroteo fuerteik ez. Hoixe, cinco de otubria egon zan. Gero horrek zazpi hillabete ixa pasau zienian, lenengo ein zeben atakia zan veinte de abril, bobardeo ikaragarrixa. Orduan Elgeta gehixena apurtu zeben ia.
-Abioiekin?
-Abioiekin. Bonbardeua.
-Zer zien abioiak, alemanak?
-Alemanak. Ta hillak be mordua egon zien. Mordua hildda.
-Herrixan?
-Bai.
-Herriko jentia?
-Bai. Bonbardeuan, e... Refujixuak indda zagozen, baiña refujixora [...] be mordua hil zien, hara zoiazenak, mordua. Eta orduan Elgetako herrixa orduantxe apurtu zeben gehixena. Ta hurrengo egunetan be etortzen zien -hori veinte de abril zan-, etortzen zien abioiak eta bonbardeatzen zeben. Baiña heriotzak egon zien veinte de abrillian asko.

6. Anaia eta bi lehengusu hildakoen artean

- **Erref**: ELG-039/012
- **Iraupena**: 0:01:43. **Hasi**: 00:12:21. **Bukatu**: 00:14:04

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:
Otxandioko frontean, 2 lehengusu galdu zituen Juanek. Elgeta hartu eta 4 egunera, apirilaren 28an, anaia hil zitzaion: granada bat eskuetan lehertu zitzaion.

Transkripzioa
-Zeuk galdu zeen lagunik edo seniderik edo?
-Senidiak? Bai.
-Frentian, Otxandixoko frentian lehengusu bi, anaiak. Eta gero hau frentia Elgeta hartu, eta el día veintiocho de abril, San Prudentzio egunian, anaia hil jatan hementxe eskuko bonbiakin, eskuan errebentau otsan.
-Eskutan errebentau?
-Bai. Zeaittik eze ez zeban ezautzen honek ¨[...]..., eta joño!, hau ze ete da ta zinttiakin, eta soltatzen badabil ze dan ikusteko ta eskuetan esplotau otsan ta hil zan.
-Jontxo.
-Bai, ni baiño zarraua.
-Etxian euela?
-Hemen ez, Elgetan.
-Olei Erdikuan?
-Ez, ez, Torrezarko basarrixan. Hor eukitzen zittuen, gure, horko anai bixak hil zienian, gure anaia erueten zeben horra laguntzeko edo. Basarrixa zan ha be, kalian baiña basarrixa. Erueten zeben laguntzera ta gauzak eittera ta gure anaia erueten zeben. Ta sartu zittuen, gerra denporan ganauak kendu oskuezen danak, etorri gau baten eta ganau guztiak eruan oskuezen. Ta han auzoko batenak ba uztarrixa-ta zaozen ta harek hartzera joan zien ta hantxe ikusi zeben hori bonba hori ta hartu zeben eta eskuan esplotau otsen.
-Hori zan abioitik botatakua edo bertan jarrittakua.
-Eskuko bonbia, eskuko bonbia. Granadia, bai.
-Jolasian hasi ta [...]

7. Elgeta suntsituta

- **Erref**: ELG-039/013
- **Iraupena**: 0:01:03. **Hasi**: 00:14:04. **Bukatu**: 00:15:07

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ondasunen galera

Laburpena:
Bonbardaketaren ostean, Elgetako etxe asko apurtuta geratu ziren, baita eliza bera ere. Baserrietan ez zuten kalte handirik eragin. Otamendi baserrian, milizianoak egon ziren, eta etxea erre zuten kanoikadaz. Asentzio ondoko baserri batzuei ere gorriek su eman zieten, hango ugazaba bat erreketea zelako.

Transkripzioa
-Zer geratu zien, etxe asko geratu zien hondatuta?
-Asko, asko! Elixia be erdittik behera apurtu zeben, bota zeben. Bai. Daño haundixa ein zeben orduan.
-Eta basarrittan eta.
-Baserrixan-ta? Ez. Baiña baserrixak, hemen frentia egon zan bittartian, hementxe zan Otamendi baserri bat, ha be erre zeben. Hor egoten zien milizianuak eta kaiñonazuak jaurten zittuen horra; eta beste bat, hortxe Asentzio onduan Udaixa baserrixa dienak, hiru bizitza zagozen, ta ha inteziñuakin fan eta erre, su emon otsen gorrixek, eta erre ein zan.
-Gorrixak eurak?

-Bai.
-Zeatik?
-Pues hango uezaba pixkat reketia zala ta amenazuak, benganzia.
-Eta etxia erre otsen?
-Etxia erre otsen?
-Bai.

8. Bera eta ama etxea eta ganadua zaintzen

- **Erref**: ELG-039/014
- **Iraupena**: 0:03:23. **Hasi**: 00:15:07. **Bukatu**: 00:18:30

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:
Olaegi inguruan, beraiek ez zuten tiroketarik izan; baina, fronte bien erdian zeudenez, handik alde egiteko agindua jaso zuten, eta izeko biren etxera joan ziren etxeko guztiak, ama eta bera izan ezik; beraiek ganaduak eta etxea zaintzeko geratu ziren. Beldur handia pasatu zuten zazpi hilabetez. Milizianoak produktuak erostera joaten ziren beraien etxera. Neguko gau batean, milizianoak agertu eta ganadu guztia kendu zieten, idiak izan ezik. Horietako behi batek milizianoei hanka egin eta etxera bueltan etorri zen.

Transkripzioa
-Zuek euki ziñuen bape tiroteorik Olaiko inguruan?
-Ez. Baiña billur haundixak pasatzen giñuzen. Eske hemen emon zaben ordena bat, linea bixen erdixan zela geldittu giñan, ba aldetzeko. Ta alde zeben aitta-zanak eta anaiak eta arrebak eta danak fan zien; guk hemen ¨[...] ostian gengozen, tia bi baserixetara ezkonduta, ta haraxe. Lineatik kanpora behintzat. Ta geldittu giñan ama ta bixok.
-Etxian?
-Etxian, baserrixan. Bai, ganauak be gobernau ein bihar zien eta. Etxia zaindu bihar ta gu ta bixok. Gu, ama ta bixok, bixak hortxe egon giñan denpora guztian, zazpi hillabetian. Baiña billur haundixakin. Ta harrezkero iñoiz komentau dot, joño, gaur holakoik balitza neu enintzakela egongo. Orduan ba basarrixa, ganauak be zaindu ein biher zien-eta.
-Gaur ganaurik be ez, ezta?
-Ez, baiña orduan bai. Ta hortxe egon giñan.
-Eta milizianuak edo nazionalok ostu edo zeozer ein otsuen?
-Ez. Gurera etortzen zien, milizianuen bendian zaon gure zonia, eta etortzen zien, ia ezautu zien-eta, sagarrak erostera ta arrautzak-eta erostera etortzen zien.
-Erostera?
-Bai, bai. Batak dozena bi sagar eta bestiak sei arrautza edo. ¨[...] eukitzen giñuzenien emoten gontsen eta pagatzen zeben harek, ordaintzen zeben. Ta gero negua legau zan, ta etorri zien gau baten eta ganau guztiak hartu eta eruan oskuzen.
-Eruan eiñ otsuen ganauak?
-Danak, danak!
-Iri ta guzti?
-Irixak ez zittuen eruan zeaittik irixak eitten zeben, karreterixan eitten zeben materialak eruatera milizianuei, ta hemen goixan zaozen, hemen, goiko baserrixan, Torrezar edo, lehen esan doten etxe hortan, ta lanak

eitten zittuen. Eta pentsaizu, hemen Elgetan kamioi baten sartzen dabizela behi batek hanka eiñ otsan, soltau ein zan, eskutik hanka ein otsan, ta etorri zan baserrira.
-Zeuen behixa?
-Bai, bai. Gu obera ezin fan, laurak ingurua zan-ta. Meee! "Pinta etorri da". "Pinta?" Pentsau ¨[...] zaratia. Zabaldu otsan atia ta ta!, kortara.
-Ta bestiok, miau?
-Fuera, gehixau zer zanik be ez. Deklaraziñuak bai ugari, zer eruan oskuen, zer kantidade eta zelakuak-eta bata ta bestia, baiña akabo: fanak fan.
-Zenbat behi kendu otsuen orduan?
-Ba lau behi.
-Ta bat bueltau?
-Bai.
-Oseake hirukin geratu zien eurak?
-Bao. Ta gero txahalak.
-Txalok be fuera!
-Bai, bai.
-Eta hori milizianuak eruan euen?
-Bai, milizianuak.
-Nora edo zertarako edo?
-Hori erak jakingo dabe.
-Eta hori ia galtzen ebitzela edo oindiok frentia...
-Frentian zaozela, frentian zaozela. Handik gerora be frentia egon zan hemen. Izango zan hori febrero aldian edo izango zan. Ta eruan zittuen ta akabo.
-Eta zuek kortia hutsik.
-Irixak salbau zien etxian ez eozelako, ezta?
-Bai.

9. Daukanak ez daukanari ematen

- **Erref**: ELG-039/016
- **Iraupena**: 0:01:02. **Hasi**: 00:18:48. **Bukatu**: 00:19:50

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:
Frontea pasatu zenean herritarren artean banaketa egin zuten: ganadua zutenei kendu eta ez zutenei eman. Juani-eta txahal bat eman zien. Hala ere, jendea ez zen konforme gelditu.

Transkripzioa
-Bueno, hemen lapurretia, ez dakit zelan esango jakon horri izena; frentia pasau zanian ba danei ez zotsezen kendu ganauak, eta gero hemengo frentian jarri zien mandamasak ein zeben halako daukanai, gelditzen jakonai batzuek kendu eta ez daukanai batzuek emon ein zittuen.
-Hori milizianuak eurak?
-Ez. Frentia pasauta gero, hemengo jentiak.
-A, herrikuak,.
-Herrikuak, autoridadia.
-Osea, ganauak partdiu.
-Ganauak partiru ba, enfin. Ez zan jentia konforme geldittu. Geuri be emon

oskuen txahal bat. Eta ha txahala iñona zan. Ta ordainddu ein giñuan gero, eta beste batzuek be bai.
-Etxiak ganau barik ez egoteko ba puxka bat partdu.
-Bai, zeozer, zeoze. Baiña ez zan jentia koforme geldittu.

10. Gauez milizianoa etxera

- **Erref**: ELG-039/018
- **Iraupena**: 0:03:52. **Hasi**: 00:20:12. **Bukatu**: 00:24:04

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:
Baserrian momentu txarrak pasa zituzten, frontearen erdian zeudelako. Gauetan, milizianoek zainketak egiten zituzten inguruetan. Behin miliziano bat etxera joan zitzaizkienekoa kontatzen du. Baserrian geratu zirenez, gaizki pasatu zuten; alde gin zutenek, aldiz, ez. Etxekoak non egon ziren aipatzen du.

Transkripzioa
Beste gauza seiñalaurik gerra denporakuak?
-Seiñalauak?
-Momentu txarrak pasau giñuzela baserrixan. Zeaittik linea erdixan zelan zaozen, pues esaten zeben, geuk sekula ez genduan ikusi, nazionalak gabetan hara tropak pasau ziela, baiña hemen gorixan artian milizianuak eitten zittuen, gabian bijilantziak eitten ibiltzen zien. Eta egun baten -akordatzen giñan gu oiñez, pauso-zaratiakin-, ta egun baten atia jo oskuen. "Zein da?", eta "Abre la puerta!". Gure ama zanak erderaz be ez zakixen; "pronto pero pronto!". Ama aurrian, ni atzian, fan giñan. Ta, arrebia orduan, etxian tokau zan arreba bat. Ta ia hemen zeiñ egon dan atsaldian. Hamen milizianuak.
-Horrek zer zien, nazionalak.
Ez, komunistak zien, konpañia bat egon zan hemen. "Batallón Castilla", Compañía Castilla, ta zien asturianuak. Enda, bueno, zabaldu otsan atiori, baiña sustua... Billurra, badakizu, hango zaratia ta!
-Gabaz, ezta?
-Gabaz, goizeko ordu bixak aldian edo. Ta, ia hamen atsaldian zein egon dan, eta, bai, milizianuak. Zetara etortzen dien, eta sagarrak erostera edo, arrautzak erostera edo. Ein otsen hola galdera batzuek, ta urten zeben. Ta handik hamar bat minutura berriro. Bueno, urten giñuan ta zian, milizianua zan, Bergarako semia zan ha, ta gure arrebiak ezautu ein zeban. "Zer pentsatzen dok, gu zertzuk gazela baiña hortan ibiltzeko?" "Bueno, parkatuizue". Halako sustua zetan emun.
-Harek euskeraz.
-Bai, barkatuizue. Eske arrebia ezautu ein zeben.
-Orudan asturianuak, asturiano komunistak.
-Compañia Castilla esaten otsen, zan kapitana asturianua. Gaiñera, pentsaizu, beste danak milizianuak ibiltzen zian buzo azulakin, eta harek kakixakin, militarren moduan jantzitta, jantzitta ibiltzen zan. Halako flako bat zan.
-Orduan gorrixak ikusi zittuein.
-Gorrixak? Hoixe gorrixak. Gurian be, eztakitt, hoixe pentsatzen zan eta pasau ein giñan baiña eske linea bixen erdixan badakizu ze riesgo!

-Arrisku dana. Baiña herrixan egon baziña igual hildda, ezta?
-Ba baiña. Beste ana-arrebak behintzat egon zian kanpuan hor eta ez eben halako estuasunik pasau.
Nora joan ziela esan dozu zuk, aitta ta arrebak eta?
Basarrixa da oin badago ba eindda Eibarrerako, Beko Errota baserrixa.
-Eibarrera fan zien?
-Ez. Han Elgetako partian zaren. Hor badago pantano bat eindda Eibarko urekin surtitzeko, Aixola.
-Aixola.
-Bai. Aixola Errekara. Aixola, basarrixa da Beko Errota. Han egon zien. Eta beste batzuk Lapurdi, gorago ... gertura, han gure aitten anaia ezkondu zuan hara ... famelixa... alde eitteko esan oskuen-ta alde ein bihar.
-Harek trankillao ibilli zien orduan?
-Puff! Hoixe trankillau.
-Zergatik ez zittuen ganauak eruan?
-Baiña nun mantendu bihar zien? Erak be bazekezenta nun mantendu ta zer?

11. Moroek jendea hil eta bortxatu

- **Erref**: ELG-039/022
- **Iraupena**: 0:03:48. **Hasi**: 00:24:50. **Bukatu**: 00:28:38

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Apirilaren 24an sartu ziren moroak, eta 25ean tiroketak eta hildakoak egon ziren. Zeintzuk hil edo eraso zituzten aipatzen du. Moroek etorri behar zutela jakin zutenean, jatekoa-eta labean gorde eta amarekin batera Uberara jaitsi zen. Orduan pasatakoak kontatzen ditu.

Transkripzioa
-Veinticuatro eta hurrengo egunian veinticinco. Eibarko honek mendixok, Azkonabietan eta hor tiroteo haundixa egon zan, eta hillak be mordua egon zien, zeatik ni konturatzen naiz hor suak agertu zien mordua, et hor erre eitten zittuen moruak.
-Moruak?
-Bai, moruak sartu zien hemen lenengo, eta horrek moruok sartu zienian veinticuatro de abrillian hemen egundoko daño txarrak ein zittuen. Hil zittuen, Ansuategi basarrikuak bittakuak, gizon bixak hil zittuen. Eta hemen gero Zesto basarrixa hemengua, hor hil zittuen aitta ta ama, ta alabia, hamalau urte, edo hamabost urte -orduan ni baiño urtebete gehixao-, biolau ein zeben, ta atzamarrak kendu otsazen, bihetzak, hiru atzamar kendu otsazen.
-Zetako?
-Pues aitta alabia defenditzen, eta tirua emon otsenian, aittai ipiñi otsan buruan eskua ta matxetakin klask!
-Jontxo! Orduan moruak [...] zien orduan.
-Moruak? Orduan gerrako denpora hortan egoten zien "sakiak". Sakia da emoten otsuezen janak, arroza, olixua, garbanzua eta horrek gauzok. Ta Altube baserrixan juntatzen giñan eta han partitzen zoskuen bakotxai berai jenerua. Ta etorri giñan horra goizian eguna zabaldu baiño lehen. Auzuan bazan beste bat be, bestiak alde egindda zaozen baiña etorri giñan ta partitzen zebitzen. Ta etorri zan Sagastitxoko andra bat: "moruak ei datoz

goittik behera danak hiltzen. Zeston hil dittue andra-gizonak eta ez dakit nun be bai ta". Hartu ta, geunkazenok hartu ta etxera. Etxera etorri giñanian sartu giñuzen laban sakian gauzok, arrozok, olixuok, garbanzuok..., ta bajatu giñan, beste bezinua ta ume txikixak eta alkarrekin bajatu giñan ama ta ni ta bezinuak bajatu giñan Uberara.
-Uberara?
-Bai. Eta Uberan fan giñan eta Uberan iñor be ez han be basarrixetan, kaskuan. Eta bazakixan nun egoten zien han, refujixauta zaozen; fan giñan hara ta etorri zian behera.
-Moruok?
-Ez, hango familixakuak, Uberako famelixakuak etorri zien. Ta holakotxe moruak ikusten dou kamioian goittik behera kuadrillia ta, meka..., jota ni hanka behetik gora. Ta hango baserrikuak, goikuak, horrek baserrixak Marki eta Ibargaiñ-eta zien, ta harek goittik behera ""Arriba España" ta "Viva España!" ta, nik ez nakixen horrek zertzuk zien be, horrek verbok. "Nora zoiaz" esan ostan. "Moruak datoz ta". Horrengana nobera joan bihok, ez hanka eiñ, nobera joan bihok". Eta eurekin nahasi bajatu giñan behera Uberara, eta etorri zien moruak, halako berrogeiko gizon edo, moro, eta kapitana zaukien, espaiñola zan, arpegi argixakin ta. Esan notsan zelan e, enfin, entzun eta zelan hanka ein genduan ba eta. Fateko, ez jakula ezer pasauko ta, kapitanak; eta gu etorri giñen baserrira, atzera.
-Baiña moruekin jentia billurtuta, ezta?
-Puff. Moruak. Hor gure aldameneko beziñua, ha guregandik apartau ein zan eta egon zan arbisolo baten ezkutauta, eta gu ikusi [giñuzenian] Uberatik gora, ezautu eta ha etorri zan etxera. Horrek moruok Uberara bajau zien baiña atzera behetik gora etorri zien. Behetik gora. Orduan ez zien etorri tropan. Bika, hiruka, lauka eta hola. Ta hemen etxe kantoian, Eleuterio eukan izena, alde batetik zetorren bata eta moruak bestetik, eta "Alto! manos arriba", eta gizonoi estu-estu-estu, ta jota ein otsen hola katxeua ta. "Todavía aquí hay muchos rojillos".
-Moruak.
-Moruak. Eta billurra... Hori zan pasauta gero gure ama-zanak, ha Albitxu basarrikua, haren barri jakitzia nahi zeben, ia etxian daozen edo ze ein daben edo, joan eta jakizu. Joan nintzan eta han andra bixak eta aitta semiakin zulon baten sartuta, hor ezkutauta egon zien, eta han gaozela etori zan moro bat hara, eta esan oskun: "Alí hay uba mujer herida". Ta, ene ba!, zein ete da, ta neu banoia haraxe, aintxintxiketan noia ikustera. Ta "alto!", beste moro bi edo zaozen onduan. "¿A donde vas?" y "A ver esa mujer". "Dáte la vuelta que si no te vamos a dar un tiro". Atzera buelta ein ta etxera. Ez dakit zein zan. Emakumia ikusten naben etzindda.
-Baiña ez otsuen itxi bertaraño joaten.
-Ez. Ez dakitt zein zan.
-Ez dakizu hil zan eta ezebe.
-Ez dakit ezebe. Gero, horrek zien goizian eta arratsaldian puxkat kalmau zan arratsalderako. Ta horrek moruok pasau ta gero etorri zien, etorri zian konpañia bat soldauak hemengotxe euskaldunak. Ta harekin pozik geldittu giñan, harek etorri zienian pentsau giñuan salbauta gengozela. Moruak hanka ein zeben behintzat eta.
-Orduan moruak erabiltzen zittuen jentia bildurketako, ezta?
-Puff! Billurketako ta hazaiñak eitten zittuen. Zeaittik hil, edo biolau be bai; bi edo biolau zittuen; ta zer? Moruak...
-Harek euren lana eittera.

12. Moroen beldurrez ezkutatuta

- **Erref**: ELG-039/023
- **Iraupena**: 0:02:42. **Hasi**: 00:28:38. **Bukatu**: 00:31:20

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:
Uberatik itzuli zirenean, moroak baserritar bat arakatzen ari zirela ikusi zuten. Gero, emakume bat zaurituta lurrean. Harengana hurbiltzen saiatu zen, baina ez zioten utzi. Sekula ez du jakin nor zen emakumea. Gerora, moroak joan eta konpainia euskaldun bat heldu zen. Orduan lasaitu ziren.

Transkripzioa
-Baiña moruekin jentia billurtuta, ezta?
-Puff. Moruak. Hor gure aldameneko beziñua, ha guregandik apartau ein zan eta egon zan hor arbisolo baten ezkutauta, eta gu ikusi genduzenian Uberatik gora, ezautu eta ha etorri zan etxera. Horrek moruok Uberara bajau zien baiña atzera behetik gora etorri zien. Behetik gora. Orduan ez zien etorri tropan. Bika, hiruka, lauka eta hola. Ta hemen etxe kantoian, Eleuterio jaukan izena, alde batetik zetorren bata eta moruak bestetik, eta "Alto! manos arriba!", eta gizonoi estu-estu-estu, ta jota ein jotsan halako katxeua ta. "Es que todavía aquí hay muchos rojillos".
-Moruak.
-Moruak. Eta billurra... Hori zan, pasauta gero gure ama-zanak, ha Albitxu basarrikua, haren barri jakitzia nahi zeben, aber etxian daozen edo ze ein daben edo, joan eta jakizu. Joan nintzan eta han zaozen andra bixak, eta aitta semiekin zulon baten sartuta, hor ezkutauta egon zien, eta han gaozela etorri zan moro bat hara, eta esan oskun: "Allí hay una mujer herida". Ta, ene ba!, zein ete da, ta neu banoia haraxe, aintxintxiketan noian ikustera. Ta "Alto!", beste moro bi edo zaozen onduan. "¿A donde vas?" y "A ver a esa mujer". "Dáte la vuelta si no que te vamos a dar un tiro". Atzera buelta ein ta etxera. Ez dakigu zein zan. Emakumia ikusten naben etzindda.
-Baiña ez otsuen itxi bertaraño joaten.
-Ez. Ez dakitt zein zan.
-Ez dakizu hil zan be eta ezebez.
-Ez dakit ezebe. Gero, horrek zien goizian eta arratsaldian puxkat kalmau zan arratsalderako. Ta horrek moruok pasau ta ondoren etorri zien, etorri zan konpañia bat soldauak hemengotxe euskaldunak.
-Baiña ia Francokin.
-Francokin, Francokin. Ta harekin pozik geldittu giñan, harek etorri zienian pentsau giñuan salbauta gaozela. Moruak hanka ein zeben behintzat eta.
-Orduan moruak erabiltzen zittuen jentia bildurketako, ezta?
-Puff! Billurketako ta hazaiñak eitten zittuen. Zeaittik hil, edo biolau be bai; bi edo hemen biolau zittuen; ta zer? Moruak...
-Harek euren lana eittera.

13. Baserritik tailerrera

- **Erref**: ELG-039/024
- **Iraupena**: 0:01:18. **Hasi**: 00:31:20. **Bukatu**: 00:32:38

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:
Baserritik 48 urtera arte bizi izan zen eta gero tailer batera joan zen lanera "Zabala Hermanos"era, eskopetak egitera, bertan egon zen jubilatu arte.

Transkripzioa
-Gu oin be joaten ga baserrira.
-Baiña baserrittik bizitten?
-Berrogeta zortzi urtera arte.
-Eta gero zer egin zenduen?
-Tailler batera sartu.
-Berrogeta zortzi urte arte baserrixan. Ez euen bizimodurik atarateik?
-Ez.
-Zenbat ume zeukatzun ordurako?
-Hiru.
-Danera zenbat euki dittuzu?
-Hiru.
-Orduan berrogeta zortzi urtekin handik ez euela zerik eta nun hasi ziñan lanian?
-Zabala Hermanos. Eskupeta fabrika.
-Oindiok be bizi da fabrika hori?
-Bai.
-Ze eitten zebein hor?
-Eskupetak.
-Eta hor jubilau ziñan?
-Bai. Ta gero jubilau nintzanian baserrixa atzera. Ganauak ez geunkan, ezta, ganauak kendu ein genduzen eta. Hamentxe ortuan-eta, basuan-eta.

14. Soziedadeko errota

- **Erref**: ELG-039/029
- **Iraupena**: 0:01:27. **Hasi**: 00:35:12. **Bukatu**: 00:36:39

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:
Hogeita seiren artean errota bat zuten. Errota hori sasoi denetan zabalik zegoen. Bertako bazkide ez zirenak ere joan zitezkeen bertara irina egitera, euretako bat egon baitzen arduradun bezala han lanean. Elgetan eurena eta beste errota bat zeuden.

Transkripzioa
-Eta errotia edo ez zeukatzuen soiedadian?
-Bai. Errota bat gaunkan, e, zelan zan ha? Errota bat gaunkan, hogeta seik-edo gaunkan. Hogeta seittik bat, egun baten, txandaka, etortzen zan giltzia ta han egun hartan geuk nahi giñuana edo komeni jakuna eitten da, errotan ibiltzen giñan.

-Eta errota hori gerra ostian zela egon zan, martxan egon zan edo?
-Bai.
-Prezintau euki zebein edo?
-Ez, ez. Beti egon zan martxan, eta inkluso obligau oskuen sozio eztienendako be uruna eittia. Ta jarri genduen bertan sozio bat ta harek joaten jakon jentiari uruna, iriña itten otsan, bai artua nahiz garixa.
-Kontxo! Ta hamen ez zan egon errotaik prezintauta?
-Ez zan egon prezintauta.
-Bazter guztietan egon zien ba.
-Baiña hamen ez.
-Elgetan ez? Ze euen, errota bakarra Elgeta guztian?
-Beste bat be bazeuen hor Arantzeta Ziharrian. Baiña guri sekula ez zoskuen zerrau.
-Eta gaiñera eurak obligau edozeiñi...
-Ba, bai, ez daukanai errotan iriña eitteko obligaziñua, eta jarri genduan gizon bat, sozio bat, bere jornala pagau enda harei etortzen dienendako uruna eitteko, eta al mismo tiempo geuriak be berak itten oskuzen gero.

15. Eguneroko jatordua

- **Erref**: ELG-039/030
- **Iraupena**: 0:01:10. **Hasi**: 00:36:39. **Bukatu**: 00:37:49

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:
Sasoi hartan ohiko jatordu bat zen aipatzen du: esnea taloarekin, babak urdaiarekin, porru patatak, sagarrak... Okela jaiegunetan jaten zuten, hala ere gutxi. Gerra aurretik zein ostean antzera jaten zela dio.

Transkripzioa
-Ze jatordu klase edo ze janari klase eukitzen zeuein egunero?
-Goizian esnia artuakin edo taluakin edo ogixakin. Hori beti. Gero eguardixan babak urdaixakin, da gabian porru-patatak edo leka-patatak edo lokesea, eta esnia gaiñian sagar batzuk, zaozenian sagarrak jan eta aurrera.
-Okelaik eta gutxi, ezta?
-Okelia... Jai egunetan, eta bertan be gutxi.
-Jaiegunetan garbantzuakin edo?
-Garbantzuakin.
-Eta zuk uste dozu gerra aurretik hobeto jaten zebela ostian baiño ala antzera?
-Ez. Bueno, gerra oste-ostian lelengo urtetan lengo moduan. Gero hasi zan mejoratzen. Baiña gerra aurretik eta gerra ostian urte morduan, ze esango dot ba. Hau liberau zan el treintaynueve, ez, hasta el cuarenta y tres o cuarenta y cuatro edo lengo moduan hamen, eta gero hasi zan mejoratzen, okelia gehixao ta ba janak, enfin, diferentiak eta.
-Baiña edozein modutan gerra aurretik be menua antzerakua.
-Bai, bai, iguala.

16. Kalekoak baserrietara jan eske

- **Erref**: ELG-039/032
- **Iraupena**: 0:00:32. **Hasi**: 00:38:00. **Bukatu**: 00:38:32

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Kalekoak baserrira joaten zitzaizkien jan eske, ezagunak zirenez beti ematen zieten zer edo zer

Transkripzioa
-Baserrittan ez zan gose haundirik pasauko.
-Ez, guk goseik sekula ez genduan pasau.
-Ta hemen kalekuak ze moduz ibilli zien?
-Eztakitt, gurera eskera etortzen zien jan billa. Emoten gontsen guk, daukaguna emoten gontsan.
-Kaletarrak basarriz basarri, ezta?
-Baserriz baserri ez, baiña ezauna, ezaupidia daukan lekuan pues mesede bat eskatzen, jana. Ba emoten gontsen ogi bat edo, artiriña edo, babak edo...

17. "Sakea" gerra sasoian; "errazionamendua" gerraostean

- **Erref**: ELG-039/035
- **Iraupena**: 0:01:32. **Hasi**: 00:39:29. **Bukatu**: 00:41:01

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Politika » Jarrera politikoak » Errepublikanoak

Laburpena:
Gerra sasoian sakea errepublikazaleek banatzen zuten. Errazionamendua gerra ostean. Sakea hiru hilabetetik behin-edo izaten zen. Kantitateak zehaztuta egoten ziren.

Transkripzioa
-Lehen esan dostazun hori, "sakia" edo zela esan dozu, hori nork emoten eben?
-Hori, pues gorrixen gobiernuak.
-A, republikanuak. Eta hori gerra garaiko partiziñua izaten zan?
-Bai, gerra-denporakua. Behiñ gerria pasau zanian kitto, hori bukatu zan.
-[...] Gerra ostian izan zan razionamentua baiña gerra aurretik partidu eitten euen...
-Gerra denporan, gerra denporan partitzen zeben. Gerra aurretik normal, komeni danak komeni dana erosi tta hola.
-Eta orduan gerra denporan gorrixok edo republikanuok edo gura danok "sake" horrek partitten zittuen.
-Bai.
-Eta gerra ostian razionamentua.
-Bai, gerra ostian razionamentua.
-Nik sakiana entzun barik neukan. Hori zenbatian zenbatian edo zela izeten zan?

-Hori, ze esango dot ba, hiru hillabetetik behiñ edo ez dakitt zelan izeten zan. Emoten zeben, kantidadia emoten zeben: hiru kilo arroz, hiru kilo azukar, garbanzuak..., ta kantidadia emoten zeben emoten zebenian.
-Hori Elgetako kontua da bakarrik ala Elgetatik kanpo be emoten zeben?
-Elgetan, Elgetakua dakit nik, hemendik kanpora ez dakit hor beste lekuetan ze eitten zeben.

18. San Juan bezperaz auzo-errotako "juntaizua"

- **Erref**: ELG-039/037
- **Iraupena**: 0:01:01. **Hasi**: 00:41:14. **Bukatu**: 00:42:15

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Aisia » Jai-giroa » San Juan
- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:
Soziedadeko errotako mantenua bertako arduradunak egiten zuen. Baina urtean behin kanalak garbitzen zituzten. San Juan bezperan kanalak eta presa garbitzen zituzten eta gero gastuen kontuak egin. Ostean, bakoitzak etxetik eramandakoa jan eta ardoa edaten zuten. San Juan sua ere bertan egiten zuten.

Transkripzioa
-Hor auzo-errotia edo soziedadeko errotan mantenimentua-ta zela eitten zeuen?
-Mantenimentua? Ba bat egoten zan enkargaua, harrixak pikau; ta aberixia dauanian ba arreglatzeko. Ta urtian behiñ eitten giñuan kanala garbittu, eta egun hortarako ipintzen zittuan ze gastutsuk eindda dagozen. "A partes proporsionales" pagau.
-Eta jain bat ez zan eitten San Juan inguruan edo?
-San Juan bezperan eitten zan kanalak garbittu ta presia garbittu. Ta gero kontuak.
-Eta gero afarixa.
-Afarixa ez. Eruaten giñuen bakotxak ogi-txatal bana ta ardaua nahikua eraten genduan ta erdi tontotuta mordo batek urtetzen genduan.
-San Juan bezperan orduan?
-Bai, San Juan bezperan.
-Sua be bertan eitten zeuen edo gero etxian?
-Baitta. Ez, ez, bertan sua be. Eta gero etxera etorrittakuan etxian.

19. Errepideak lehertuta

- **Erref**: ELG-039/043
- **Iraupena**: 0:01:09. **Hasi**: 00:44:16. **Bukatu**: 00:45:25

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Tropak eta tankeak-eta ez pasatzeko, kamioia lehertu zuten. Leherketa gertatu zenean, metrailarekin beraien etxeko teilatua zulatu zuten. Hiru errepide lehertu zituzten; baina, hala ere, segituan konpondu zituzten.

Transkripzioa
-[...] parian kamiñua bolau zeben, osea, kamiñua bolau zeben. Zeaittik ikusten zeben gorrixak ba bestiak badatozela aurrera, ta kamiñua bolau zeben. Ta ein zan tiro bat!, ta ein zan ikaragarrizko zulua; tropak ez pasatzeko edo, tankiak edo lokesea. Ta akordatzen naiz egun hartan, hori esplosiñuoi ein zebenian gure baserria teillatuan goittik behera harrixak eta gere..., jota zulatu [oskuzela]... harrixakin.
-Zuena bakarrik ez, Olaikuan etxe danak...
-Bai. Hemen ein zittuen Uberan bat, gure etxe parian beste bat eta hementxe goixan beste bat ein zittuen, bolau zittuen kamiñuak. Ba pasua...
-Makiñentzako pasua kentzeko.
-Bai, baiña laster arreglau zittuen. Hurrengo egunian bertan...
-Bestiak etorri ta atzea zuluak bete, ezta?
-Eurak ez. Auzoko gizonei, han geldittu zienei esan eta ra!, bete moduko bat ein zeben eta behintzat pasua ipiñi zeben.

20. Artilleria

- **Erref**: ELG-039/044
- **Iraupena**: 0:01:42. **Hasi**: 00:45:25. **Bukatu**: 00:47:07

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Tankerik-eta ez zeukaten, baina artilleria bai. Non egon zen kontatzen du. Herritarren idiekin garraiatzen zuten materiala (fusilak...) gauez.

Transkripzioa
-Zuk tankiak eta ikusi ziñuzen pasadizuan edo?
-Ez. Nik, ez jatan (etxatan) tokau tankeik ikusteik. Hemen orduan tankeik egon be ez zan ingo ya tankeik. Tankerik ez orduan. Orduan artillerixia egon zan hemen gaiñian, Karabixetako gaiñian, ta hementxe Elgetako ostian beste bat, enda ostientzian pues fusilla ta amatrailladorak.
-Orduan tankeik egon be ez igual. Kaiñoiak.
-Ez. Kaiñoiak.
-Eta zela mobitzen zittuen, kamioiekin edo idixekin edo?
-Horrek irixekin enjeneral edo kaballuakin edo mobituko zittuen.
-Zuek hemen bape kaballerixaik ikusi zeben?
-Keba! Hemengo kaballerixia ta, irixakin eta eruaten zittuen, trasportatzen zeben fusillak eta materialak. Irixekin, ez kaballuekin. Hemen kaballoik be ez dot pentsatzen egon zanik.
-Esaten dot soldauak zaldi gaiñian.
-Ez.
-Arrasate aldian banaka batzuk ikusi zittuela.
-Ez, guk eztou ikusi soldaurik kaballo gaiñian.
-Eta soldauak materiala mobitteko zeuen ganauakin eitten euen?
-Bai. Gurian anaia ibiltzen zan, anai difuntua ibiltzen zan. Ta bestia zan ba basarriko jabia, gizona.
-Nahi eta nahi ez.
-Hori obligaziñua da. Esaten zebenian joan in bihar.
-Porsiakaso.
-Ta miliziano bat edo lagun eruaten zeben, nora eruan bihar daben, ta

gabian eruaten zittuen horrek danok.
-Mobimentu horrek gabaz, bestela...
-Klaro, klaro.

21. Apirilaren 20ko bonbardaketa

- **Erref**: ELG-039/045
- **Iraupena**: 0:02:23. **Hasi**: 00:47:07. **Bukatu**: 00:49:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ondasunen galera
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Apirilaren 20an, bonbardaketa gogorra izan zen. Abioiek egiten zuten ibilbidea kontatzen du. Zanga batera joan ziren babestera, baina etxera bueltatu ziren ama eta bera. Abioiak gainetik pasatzean, haizearekin, ezkaratzeko leihoak apurtu zituzten. Ganadua galdu arren, ez zuten inongo kalte-ordainik jaso.

Transkripzioa
-Eta zuk abioiena, bonbardeua apirillian esan dostazu izan zala?
-Aprillian, bai.
-Aprilleko bonbardeo hori daukatzu goguan bakarrik, abioiak aurretik ez euen bonbaik bota?.
-Ez, ez. Beno, bonba bat edo beste bota zan, baiña ez. Ha zan gogorra. Ta gero hurrengo egunetan be bai.
-Bonbardeo latza orduan.
-Jo... Gogoratzen naiz, etortzen zien hor Mondrauetik Bergara aldera ta Plazentzia atzera, hartzen zeben buelta, ekin hemen Karabixetan goittik behera ta ra!, ra!, aldiko hiru, aldiko hiru, geldittu barik. Ha zan, billurgarrixa egon zan orduan eguna. Abrillan hogeixa zan hori.
-Abrillan hogeixa. Ia fetxak be goguan dakaz. Etxataz (ez jataz) ahaztu.
-Gauza horrek grabauta geraketan dia.
-Joo... Akordatzen naiz, ba guri omoten oskuen halako bonbardeorik edo baldin baldin bada, etxian ez egoteko, etxe inguruan zanga baten sartu ta hantxe egoteko. Ta, bueno, fan naiz zanga batera. Hemen Olazabal baserrixan etorri zien hiru abioi ta rarararara! buelta guztian jaurti zittuen bonbak eta etxera ez. Ta, joe, hemen be kapaz dok hoixe eitteko; eta gero etxera fan nitzan. Ta honek abioiak amatraillatzen etortzen zien, ra-ra-ra-ra!, ta joan giñan fan nitzan etxera ta ama ta bixok gendezen ataixan, ta hartu ta eren aiziakin brast!!!, ezkatzeko bentanak be apurtu ein zittuen.
-Haiziakin? Hain urrian pasatzen zien?
-Bai, gertu. Amatraillatzen ibiltzen zien, han iñor ikusten bada edo, eztakit ba.
-Oseake eurek abixadan mobitten euen haiziakin kristalak apurtu, e?
-Bai. Egun latzak zien harek, egun latzak. Ta gu hantxe gizajuok.
-Ganauak zainketan, ta gero ganauak galtzeko.
-Bai.
-Eta gero ez zeuen euki reklamaitterik ganau horrek eta?
-Erek esponitzen zeben zeiñi zei kendu otsen fateko notia emotera. Ta fan giñan baiña ez zan handik bueltarik etorri, ezebez. Ez indemizaziñoik eta ez subenziñorik

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-06

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com